

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 17/03-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. apríla 2003 v senáte zloženom z predsedu Jána Klučku a zo sudcov Alexandra Bröstla a Ľudmily Gajdošíkovej prerokoval sťažnosť A. B., bytom D., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., so sídlom Advokátska kancelária, Palárikova 2, Čadca, vo veci porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Čadci v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. B. na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Čadci v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu v Čadci **p r i k a z u j e** , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 konal bez zbytočných prieťahov.

3. A. B. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Čadci **p o v i n n ý** zaplatiť A. B. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. januára 2003 doručená sťažnosť A. B., bytom D. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. M. S., so sídlom Advokátska kancelária, Č., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Čadci (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96.

Predmetom namietaného konania je žaloba sťažovateľky o určenie, že označené nehnuteľnosti v katastrálnom území Ochodnica patria do dedičstva po zomrelej K. M., rod. H., podaná na okresnom súde 20. decembra 1994. Zo sťažnosti vyplýva, že v doterajšom priebehu konania nariadil okresný súd štyri pojednávania a o veci doposiaľ nerozhodol. K sťažnosti je priložená dokumentácia, z ktorej vyplýva, že sťažovateľka v priebehu konania podala sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 17 a nasl. zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, o vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vo veci jej sťažnosti vydal nasledovné rozhodnutie:

„Základné právo A. B.j na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Čadci v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 bolo porušené.

Okresnému súdu v Čadci prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4C 331/96 konal bez zbytočných prietáhov.

A. B. priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 100 000 Sk (slovom jednototísic korún), ktoré je Okresný súd v Čadci povinný mu vyplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Sťažnosť spĺňala náležitosti ustanovené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), a preto ju ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 17/03-9 prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k sťažnosti, k uzneseniu o jej prijatí na ďalšie konanie a aby oznámila ústavnému súdu, či sa má vo veci konať ústne pojednávanie. Zároveň bola tiež vyzvaná, aby predložila súdny spis v predmetnej veci. Okresný súd reagoval na výzvu listom doručeným ústavnému súdu 7. marca 2003. Predsedníčka v ňom zaujala nasledovné stanovisko k sťažnosti:

„V konaní 4 C 331/96 (predtým Nc 2389/04) navrhovateľka podaným návrhom zo dňa 20. 12. 1994 sa domáha určenia, že označené nehnuteľnosti v k. ú. Ochodnica patria do dedičstva po zomr. K. M.j, rod. H.. V období od podania návrhu t. j. od 20. 12. 1994 do 4. 10. 1996 – nečinnosť súdu nezisťujem.

Súd vykonával v rámci prípravy pojednávania potrebné procesné úkony súvisiace s vedením konania, pripojil súvisiace spisy, vyzval navrhovateľku na predloženie znaleckého posudku za účelom vyrúbenia súdneho poplatku, vyzval sťažovateľku na základe predloženého znaleckého posudku na zaplatenie vyrúbeného súdneho poplatku z návrhu, a po uvedených úkonoch sudkyňa dňa 22. 8. 1996 nariadila termín pojednávania na deň 27. 9. 1996, zároveň žalovaným doručila aj žalobný návrh. Zisťujem zo spisu, že termín pojednávania vytýčený na deň 27. 9. 1996 bol zrušený a nariadený na 4. 10. 1996. Z prílohového materiálu, najmä z pripojených doručeníek zisťujem, že návrh na začatie konania a predvolanie na pojednávanie nebolo možné doručiť niektorým žalovaným odporcom, nakoľko v návrhu označenej adrese boli neznámi – uvedenú skutočnosť súd na pojednávaní zo dňa 4. 10. 1996 tlmočil navrhovateľke a jej právnemu zástupcovi JUDr. M. S. Ak Čadca, a pojednávanie odročil za účelom zistenia presnej adresy odporcov v rade 8.) M. K., odporcu 1.) F. K., a O. K.. Súd musel v tomto smere písomnou výzvou zo dňa 13. 10.

1996 urgovať právneho zástupcu navrhovateľky, aby nesprávne označené adresy odporcov v podanom návrhu upresnil.

Súd od 23. 10. 1996 v dôsledku týchto nedostatkov vykonal viace procesných úkonov v záujme ustálenia procesného účastenstva na strane žalovanej, pripojil ďalšie súvisiace spisy, a prípisom zo dňa 3. 2. 1997 musel opätovne vyzvať zástupcu navrhovateľky, aby oznámil presnú adresu bydliska odporcu v rade 1.) F. K.. Zástupca navrhovateľky dňa 11. 2. 1997, t. j. 2 roky a 2 mesiace po podaní návrhu oznámil, že odporca v rade 1.) zomrel a oznámil po menovanom aj právne nástupníctvo, hoci už táto skutočnosť mala byť uvedená v podanom návrhu. Návrh ale nerozšíril po právnych nástupcoch, na rozšírenie návrhu súd písomne musel zo dňa 7. 4. 1997 vyzvať zástupcu navrhovateľky JUDr. S., ktorého zároveň aj poučil o ktorý okruh dedičov má rozšírený návrh predložiť.

Po predložení rozšíreného návrhu (č. l. 59) spisu, súd úkonom zo dňa 24. 6. 1997 a zo dňa 18. 12. 1997 požiadal Okresný súd v Žiline o vykonanie procesného výsluchu označených odporcov a o doručenie návrhu (č. l. 60).

Po vybavení dožiadania a vrátení spisu 29. 1. 1998 z OS Žilina úkonom zo dňa 25. 2. 1998 bol vytýčený termín pojednávania na 31. 3. 1998. Na pojednávaní súd vypočul prítomných účastníkov, a došlo k odročeniu pojednávania po zistení, že odporca O. P. zomrel a súd uložil navrhovateľke v lehote 20 dní predložiť úmrtný list po menovanom odporcovi a rozšíriť návrh o jeho dedičov.

Rozšírený návrh bol predložený 15. 4. 1998 s oznámením dátumu a miesta úmrtia tohto odporcu. Súd úkonom zo dňa 21. 4. 1998 zisťuje stav dedičského konania a okruh dedičov.

Úkonom zo dňa 29. 7. 1998 bol požiadaný Okresný súd Karviná o výsluch dedičky po neb. O. P. a o doručenie návrhu. Po vykonaní dožiadania procesným úkonom zo dňa 20. 1. 1999 je nariadené pojednávanie na 26. 3. 1999, ktoré bolo odročené na neurčito – súd nariadil znalecké dokazovanie a uznesením zo dňa 26. 3. 1999 uložil poriadkovú pokutu za rušenie priebehu pojednávania odporcom F. N. a Š. N., ktorí dňa 18. 6. 1999 podali odvolanie, a aj námietku zaujatosti voči všetkým sudcom tunajšieho súdu. Po vyjadrení sa spis bol predložený KS Žilina na rozhodnutie o zaujatosti prípisom zo dňa 8. 9. 1999, a na rozhodnutie o odvolaní podanom proti uloženej poriadkovej pokute. Uznesením zo dňa 28. 12. 1999 krajský súd rozhodol o odvolaní o uložení poriadkovej pokuty, a o vylúčení tak, že

sudcovia OS v Čadci vylúčení neboli. Dňa 23. 3. 2000 súd doručuje uznesenie KS Žilina dotknutým účastníkom.

Účastník F. N. podal dovolanie proti rozhodnutiu o uložení poriadkovej pokuty (č. l. 160). Súd výzvami sa snažil o odstránenie väd podaného dovolania a procesným úkonom zo dňa 25. 9. 2000 spis bol predložený Najvyššiemu súdu SR na rozhodnutie o dovolaní. Spis i s rozhodnutím NS SR – Okresnému súdu v Čadci bol predložený dňa 12. 12. 2000 – dovolacie konanie bolo zastavené.

Súd po doručení rozhodnutia NS SR o dovolaní procesným úkonom zo dňa 17. 7. 2001 vytýčil termín pojednávania na 14. 9. 2001. Pojednávanie bolo odročené po zistení súdom, že ďalší odporca zomrel, súd musel ustáliť okruh účastníkov po neb. odporcovi s tým, že dňa 19. 9. 2001 bol predložený rozšírený návrh zástupcom navrhovateľky.

Súd vykonal ďalšie procesné úkony zo dňa 24. 1. 2002 a 15. 5. 2002 v záujme ustálenia okruhu účastníkov na strane žalovanej a požiadal Okresný súd Karviná o vybavenie dožiadania zadovážením listinných dôkazov. Po vybavení dožiadania (vid' č. l. 220 spisu) súd písomnou výzvou zo dňa 30. 9. 2002 opätovne vyzýva zástupcu navrhovateľky na oznámenie potrebných údajov z hľadiska procesného účastenstva. Uznesením zo dňa 15. 5. 2002 (č. l. 208) súd uložil navrhovateľke zložiť zálohu na trovy znaleckého dokazovania. Navrhovateľka podal odvolanie, preto spis bol opätovne predložený KS Žilina na rozhodnutie. Spis sa vrátil 13. 2. 2003.

Mám za to, že sa jedná o náročný majetkovo-právny spor. Súd po podaní návrhu zistil vady návrhu už v samotnom označení odporcov, adresy ich bydliska, ich nástupcov po úmrtí. V trvaní približne 2 rokov bol nútený odstraňovať vady podaného návrhu, v tom smere boli adresované viaceré výzvy zástupcovi navrhovateľky i s poučeniami na podanie rozšírených návrhov, oznámenia okruhu dedičov po nebohých odporcov. Súd vo veci nariadil aj znalecké dokazovanie, avšak po uložení poriadkovej pokuty niektorým odporcom spi v dôsledku odvolania, dovolania musel byť predložený Krajskému súdu v Žiline, NS SR Bratislava. Nútený prietah evidujem v prípade námietok na vylúčenie sudcov tunajšieho súdu, o ktorej otázke tiež musel rozhodnúť krajský súd. Samotný postoj navrhovateľky spočívajúci v podaní odvolania proti uzneseniu súdu o zložení zálohy na trovy znaleckého dokazovania predlžovalo súdne konanie, pritom dôkaz formou znaleckého posudku je z právneho hľadiska dôležitý, má byť vykonaný v záujme účastníkov. Spis bol viackrát

u dožiadaných súdov, prvostupňový súd viackrát sa musel obracať na Okresný súd v Českej republike so žiadosťami o vybavenie dožiadania, jednalo sa pritom o časovo náročné procesné postupy, avšak z hľadiska vedenia konania dôležité.

Tvrdím, že súd vec vybavuje procesne priebežne, bez prietahov, z týchto dôvodov nesúhlasím s podanou sťažnosťou a mám za to, že postupom Okresného súdu v Čadci neboli porušené práva sťažovateľky na vybavenie veci bez zbytočných prietahov. Žiadam, aby sťažnosť ako bezdôvodná bola zamietnutá.“

Predsedníčka okresného súdu zároveň zapožičala ústavnému súdu sp. zn. 4C 331/96 a oznámila, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo verejné pojednávanie. Právny zástupca sťažovateľky na výzvu ústavného súdu oznámil, že netrvá na konaní ústneho pojednávania.

Zo spisu sp. zn. 4C 331/96 ústavný súd zistil rovnaké skutočnosti, ako uviedla predsedníčka okresného súdu v odpovedi na výzvu ústavného súdu. Nad rámec odpovede predsedníčky okresného súdu ústavný súd zo spisu zistil, že po doručení rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) o dovolaní (12. decembra 2000) okresný súd procesnými úkonmi z 23. februára 2001 doručoval toto uznesenie dotknutým účastníkom konania, ktorí si ho prevzali 28. februára, resp. 6. marca 2001. Od tohto času vykonal ďalší procesný úkon až 17. júla 2001, ktorým nariadil termín pojednávania na 14. september 2001. Tento procesný úkon vykonal po doručení žiadosti právneho zástupcu sťažovateľky z 13. júna 2001. Ústavný súd zo spisu tiež zistil, že vo veci odvolania sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu o zložení zálohu na trovy znaleckého dokazovania z 15. mája 2002 rozhodol Krajský súd Žilina uznesením z 29. novembra 2002, ktorým zrušil uznesenie okresného súdu a vec vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že je nepreskúmateľné.

II.

Sťažovateľka sa vo svojej sťažnosti domáha, aby ústavný súd vyslovil porušenie jej základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokoval bez zbytočných prietahov...“

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (II. ÚS 61/98), pričom tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím. Nestačí, že štátny orgán vo veci koná (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria považuje aj povahu prejednáwanej veci.

Preskúmaním doterajšieho konania pred okresným súdom ústavný súd zistil nasledovné skutočnosti:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd sa čiastočne stotožňuje s názorom okresného súdu vyjadrenom v stanovisku jeho predsedníčky, že „...sa jedná o náročný majetkový spor“. Aj keď z právneho hľadiska ide o spor, ktorý tvorí súčasť tradičnej rozhodovacej agendy okresných súdov, z faktického hľadiska je potrebné akceptovať, že na náročnosť konania vplýval veľký počet odporcov (25), ako aj ich zmeny, ku ktorým došlo v dôsledku smrti niektorých odporcov počas konania. Táto skutočnosť vyžadovala od okresného súdu, aby viackrát počas konania upresňoval okruh odporcov, zisťoval stav dedičského konania a na základe toho ustálil okruh právnych nástupcov vystupujúcich na strane odporcov, čo objektívne ovplyvňovalo dĺžku konania.

Na dĺžku konania mali objektívne vplyv aj právne úkony odporcov počas konania, ktorí aktívne využívali procesné práva umožnené im Občianskym súdnym poriadkom (odvolanie a dovolanie proti uloženiu poriadkovej pokuty, uplatnenie námietky zaujatosti).

V dôsledku týchto právnych úkonov odporcov došlo k priet'ahom v konaní (keď o opravných prostriedkoch odporcov dvakrát rozhodoval Krajský súd v Žiline a tiež najvyšší súd), ktoré nemožno pripísať na vrub Okresného súdu v Čadci.

2. Čo sa týka správania s'ťažovateľky ako účastníčky súdneho konania, zo spisu vyplýva, že okresný súd viackrát vyzval právneho nástupcu na doplnenie, resp. rozšírenie návrhu a primerane ho v tomto smere aj poučil, t. j. aj s'ťažovateľka sa sama podieľala v určitej etape konania na jeho dĺžke, ktorú sama namieta.

3. Tretím kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval, či nedošlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní sp. zn. 4 C 331/96, bol postup okresného súdu.

Podľa názoru ústavného súdu došlo k zbytočným priet'ahom v konaní v prvej polovici roku 2001, keď okresný súd len doručoval uznesenie najvyššieho súdu o dovolaní dotknutým účastníkom konania úkonmi z 23. februára 2001 a následne nariadil termín pojednávania až na 14. september 2001 po urgencii právneho zástupcu s'ťažovateľky. Ústavný súd tiež konštatuje, že nezistil žiadne prekážky na to, aby procesné úkony okresného súdu z 21. januára 2002 a 15. mája 2002 nemohli byť vykonané skôr, a to aj vzhľadom na dovtedajší priebeh konania.

Vychádzajúc z uvedeného a konštatujúc, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, ústavný súd uzavrel, že týmto došlo ajk porušeniu základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

III.

1. V nadväznosti na svoje rozhodnutie o porušení základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a v súlade s § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 4C 331/96 konal bez zbytočných priet'ahov.

2. Keďže ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho považoval za potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľke v dôsledku toho vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala o primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk. Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadi úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania okresného súdu, ktorý v poslednej etape vykazoval znaky zbytočných prietáhov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 331/96, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu rozhodol, že sumu 10 000 Sk možno považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. apríla 2003